LEGAL AND HUMAN RIGHTS CENTRE
Justice Lugakingira House, Kijitonyama, P. O. Box 75254, Dar Es Salaam, TANZANIA
Telephone: 2773048, 2773038, Fax: 2773037, E-mail: lhrc@humanrights.or.tz
Website www.humanrights.or.tz

Rais John Pombe Magufuli
Jamhuri ya Muungano wa Tanzania
1 Barack Obama Drive
11400, Kivukoni, Dar es Salaam, Tanzania

YAH: MABORESHO YA MFUMO WA HAKI JINAI

Mheshimiwa Rais,
Kwanza nianze kwa kukupa pole kwa majukumu mazito uliyonayo ya kuhakikisha Tanzania inapata maendeleo endelevu na inakuwa na utawala bora. Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kimeandika barua hii ya wazi ili kufikisha ujumbe moja kwa moja usioghoshiwa. Barua hii ina lengo la kukubaliana na kauli uliyoitoa wakati wa maadhimisho ya siku ya sheria nchini (Februari 6,2020) kuhusu mlundikano mahabusu na upelelezi usiokwisha.

Nitaanza na nukuu
"…kwa kweli bado kuna changamoto kubwa ya upelelezi wa kesi, jambo linalopelekea watu kunyimwa haki...ninawaomba Kitengo cha Upelelezi na wasimamizi wa sheria kitengo cha Mwanasheria Mkuu wa Serikali na wahusika wote hili mlifanyie kazi. ***Watu wanateseka****. Nimeshuhudia ukienda kwenye magereza, watu* ***wanalia na wengine ni kesi za kusingiziwa"***—Mhe. John Pombe Magufuli, Februari 6,2020.

Mheshimiwa Rais,
Chimbuko la matatizo na changamoto tulizozibaini katika utendaji kazi wetu zinatokana na changamoto za kisheria, changamoto za watendaji na kiutendaji na uelewa mdogo wa sheria katika jamii. Changamoto hizi zimeongeza ugumu wa upatikanaji wa haki katika nchi yetu hususani haki jinai. Mfumo wa haki jinai unakabiliwa na changamoto nyingi kuanzia pale mtuhumiwa anapokamatwa, utaratibu wa kumshikilia, upelelezi, mwenendo wa kesi yake, haki ya kupata dhamana, anapokuwa mahabusu mpaka anapotiwa hatiana na baadae kutumikia kifungo chake.

Board of Directors:
Prof. Geoffrey R.V. Mmari - Chairperson, Ms. Anna Aloys Henga (Adv.) Secretary, Ms. Emeline A. Mboya - Member, Mr. Thaddeo W. Mashera - Member, Dr. James E.M. Jesse (Adv.) - Member, Ms. Rebecca Z. Gyumi - Member, Ms. Anastazia Rugaba - Member, Ms. Sophia M. Komba - Member

Kimsingi, mchakato wa upatikanaji haki kupitia mfumo wetu wa sasa wa haki jinai unapingana na dhana iliyopo chini ya ibara ya 13(6) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977 inayoweka dhana ya msingi ya kutokuwa na hatia mpaka itakapothibitishwa na mahakama. Ni wazi kwamba, dhana hii inalinda haki ya mtu yeyote kutotendewa kama mwenye kosa la jinai kama mahakama haijathibitisha kosa hilo kupitia utaratibu maalamu, inaweka msingi wa mtu kuwa huru na adhabu yoyote ikiwa mahakama haijathibitisha hilo na mwisho inalinda hadhi ya mtu ya kutoweza kufanyiwa makusudi ya kuwa na kosa kama haijathibitishwa na mahakama.

Mheshimiwa Rais,

Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kinatambua nia yako nzuri na mchango wako katika kusukuma maboresho ya mfumo wa haki jinai nchini, utayari wako umeonekana mara kwa mara ambapo unasisitiza viongozi kuwahakikishia watanzania wanapata haki zao mapema bila kero au ugumu wowote. LHRC tunaungana nawe kwa dhati kupitia kauli yako uliyoitoa katika maadhimisho ya siku ya sheria-Februari 6, 2020 kama ilivyonukuliwa hapo juu.

Upelelezi kuchukua muda mrefu

Suala la kesi kuchukua muda mrefu ni miongoni mwa sababu kubwa inayofanya idadi ya mahabusu kuwa wengi kuliko wafungwa. Kwa mujibu wa takwimu zilizotolewa katika maadhimisho ya siku ya sheria zaidi ya asilimia 56 ya watu wote walio magerezani ni mahabusu. Hii inapingana na dhana ya kutokuwa na hatia na ya uhuru kama tulivyoeleza awali. Tunapendekeza maboresho ya sheria katika suala la upelelezi kuwekewa ukomo na mtu kuachiwa huru kwa kufutiwa kesi baada ya ukomo wa muda huo kupita. Pia, kabla ya mtu kushitakiwa upande wa upelelezi ni lazima kuonesha ushahidi wa awali kwa ajili ya kufungua kesi ya msingi yaani upelelzi kufanyika kabla ya kumfikisha mtuhumiwa mahakamani.

Kwa hali iliyopo sasa, mtuhumiwa anakaa mahabusu kwa muda mrefu akiwa anasubiri upelelezi ukamilike ili kesi yake ianze kusikilizwa. Kuna mifano mingi ya kesi zilizoko mahakamni kudhibitisha hili. Lakini kwa vile sheria inakataza kuzungumzia kesi zilizoko mahakamani na pia kukwepa kugonganisha mihimili miwili tunasita kuzitaja lakini mifano iko wazi.

Board of Directors:
Prof. Geoffrey R.V. Mmari - Chairperson, Ms. Anna Aloys Henga (Adv.) Secretary, Ms. Emeline A. Mboya - Member, Mr. Thaddeo W. Mashera - Member, Dr. James E.M. Jesse (Adv.) - Member, Ms. Rebecca Z. Gyumi - Member, Ms. Anastazia Rugaba - Member, Ms. Sophia M. Komba - Member

Mheshimiwa Rais, jambo hili linahitaji maboresho ya kisheria na kiutendaji ili kutatua changamoto hii inayoathiri haki za watu katika mfumo wa haki jinai. Sheria inampa mamlaka Mkurugenzi wa Mashtaka nchini (DPP) kusimamia na kuratibu upelelzi wa makosa ya jinai lakini tumeona mara nyingi lawama zinatupwa kwa vyombo vya upelelezi.

Ukamataji na kushikilia mtuhumiwa kwa muda mrefu

Utaratibu uliyopo sasa unaruhusu polisi au chombo chochote husika kumkamata mtu na kumweka chini ya ulinzi baada ya kupokea taarifa ya uvunjifu wa sheria, au mashaka yoyote dhidi ya mtu huyo. Utaratibu huu unatoa mamlaka kwa jeshi la polisi kumshikilia mtuhumiwa kwa masaa 24 kabla ya kufikisha mahakamani vinginevyo polisi wamapaswa kutoa dhamana wakati upelelezi unaendelea. Mchakato huu umeathiriwa na tabia ya baadhi ya maafisa wa polisi kutumia kifungu hiki vibaya wakimshikilia mtuhumiwa bila dhamana kwa muda wa zaidi ya unaokubalika kisheria.

Hii imeainishwa katika kifungu cha 14(3) cha Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, 1985, ni wazi kwamba kifungu hiki ni miongoni mwa sababu ya watuhumiwa kurundikana vituoni wakiwa wameshikiliwa na jeshi la polisi wakisubiri hatima ya kesi zao kabla ya kupelekwa mahakamani. Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kinapendekeza marekebisho ya kifungu hiki ili kutoa haki kwa watuhumiwa kufikishwa mahakamani mapema ndani ya saa 24.

Makosa yasiyo na dhamana

Kwa upande mwingine, makosa yasiyo na dhamana yamekuwa changamoto katika mchakato wa mtuhumiwa kupata haki. Ni muhimu kukumbuka kwamba, sheria ya mwenendo wa makosa ya jinai inaainisha makosa ya jinai yasiyokuwa na dhamana.

Kwa bahati mbaya, kuna makosa mengi ambayo hayana dhamana ukilinganisha na mifumo iliyopo katika nchi nyingine. Hii inamfanya mtu yoyote atakayetuhumiwa na kosa lolote lisilo na dhamana kutoweza kuwa huru hadi mwisho wa kesi yake. Tunafahamu kuwa, kesi za jinai huchukua muda mrefu ili kukamilika kwake hivyo, kukosa dhamana kunamfanya mtu kukaa mahabusu muda mrefu akisubiri kukamilika kwa kesi yake.

Hii inaathari katika maisha binafsi ya mtu, jamii na taifa kwa ujumla, kwani mtu hulazimika kuacha shughuli zake zote za ujenzi wa Taifa kwa kukaa mahabusu akisubiri kesi yake isiyo na

Board of Directors:
Prof. Geoffrey R.V. Mmari - Chairperson, Ms. Anna Aloys Henga (Adv.) Secretary, Ms. Emeline A. Mboya - Member,
Mr. Thaddeo W. Mashera - Member, Dr. James E.M. Jesse (Adv.) - Member, Ms. Rebecca Z. Gyumi - Member,
Ms. Anastazia Rugaba - Member, Ms. Sophia M. Komba - Member

dhamana kukamilika. Tunafahamu familia mbalimbali zimeathirika kwa utaratibu huu na kubadilisha kabisa maisha ya familia hizo. Hivyo, kumfanya mtu kutumikia adhabu bila ya kuthibitika kuwa na kosa lolote la jinai. Mheshimwa Rais jambo hili linahitaji jitihada zako ili kunusuru maisha ya mtuhumiwa wa kosa lisilo na dhamana pamoja na jamii kwa ujumla.

Mwisho, tunaendelea kukupongeza kwa jitihada mbalimbali zinazofanywa na Serikali ya Awamu ya Tano unayoiongoza katika kuimairisha misingi ya uwajibikaji, uwazi na usimamizi wa haki. Tunatoa wito kwako kuendelea kusisitiza na kutoa kauli zinazosisitiza utii wa sheria kwa viongozi na wananchi wa Tanzania. Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu kinaahidi kuendelea kuwa mstari wa mbele katika kuhamasisha wananchi na viongozi kuzingatia utii wa sheria, usawa wa kijinsia, uwajibikaji, haki za binadamu na utawala bora ili kufikia Tanzania ya viwanda kama ilivyoinishwa katika vipaumbele vya Serikali.

Wako katika ujenzi wa Taifa.

Anna Henga
Mkurugenzi Mtendaji
Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu

Board of Directors:
Prof. Geoffrey R.V. Mmari - Chairperson, Ms. Anna Aloys Henga (Adv.) Secretary, Ms. Emeline A. Mboya - Member, Mr. Thaddeo W. Mashera - Member, Dr. James E.M. Jesse (Adv.) - Member, Ms. Rebecca Z. Gyumi - Member, Ms. Anastazia Rugaba - Member, Ms. Sophia M. Komba - Member